

Socijalni rad između pragmatizma i scijentizma

Aleksandar Halmi, Nino Žganec
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Studijski centar socijalnog rada

Izvorni znanstveni članak
UDK 362.001
Primljeno: studeni 1993.

Autori pokušavaju identificirati spoznajnu osnovicu socijalnog rada. Čini je široko područje teorije i činjenica, znanja i vještina potrebnih za učinkovitu praksu. Pri tome se naglašava generički proces rješavanja problema kao vodeća paradigma u teorijskom i praktičnom socijalnom radu.

Međutim, najveći problemi koji se u svezi s time postavljaju jesu:

1. Primarna znanja i stečena iskustva profesije socijalnog rada izvedena su iz beskrajnog opsega ljudskih problema koji su u kumulativnom porastu;

2. Spoznaje potrebne za mnoge aktivnosti u okviru "problem-solving" pristupa jednim su dijelom prirodene socijalnom radu, dok su drugim dijelom preuzete iz srodnih disciplina;

3. Relevantne spoznaje stalno se mijenjaju i rapidno napreduju;

4. Profesionalni socijalni radnici angažirani su na mnogostrukim društvenim funkcijama tako da nije sasvim jasno za što sve socijalni radnik treba biti stručnjak.

Na temelju detaljne analize autori zaključuju da je jedan od glavnih problema ove specifične profesije u tome što ne postoji način da se obilje spoznaja koje dolaze iz drugih disciplina poveže u jednu suvislu teorijsku osnovicu. Stoga se socijalni rad današnjice nalazi na raskršću između pragmatizma, metodološkog redukcionizma i teorijskog eklekticizma.

1. SPOZNAJNA OSNOVA SOCIJALNOG RADA - POVIJESNI OSVRT

Spoznajna osnova socijalnog rada široko je područje koje obuhvaća teoriju i činjenice, znanja i vještine potrebne za učinkovitu praksu. Stručna literatura koja detaljizira što bi socijalni radnici trebali znati i činiti također je izuzetno bogata. Unutar posljednjih 60 godina bilježimo postojanje dviju velikih svjetskih revija o edukaciji za socijalni rad (Kendall & Solomon, 1955). Osim tih revija, bilježimo i postojanje pet velikih preglednih studija koje su se bavile obrazovanjem za profesiju "socijalni rad" (Tufts, 1923). Od 1932. godine, kada je prvi put prihvaćen nastavni plan i program od Američkog udruženja škola za socijalne radnike, postoje vrlo promjenjive koncepcije različitih nacionalnih asocijacija koje su se bavile stručnim obrazovanjem socijalnih radnika o spoznajnoj osnovi socijalnog rada. U tom raz-

oblju sažeta je potrebna spoznajna osnova u sva tri kompleksna metodološka pristupa, a napravljena su i vrlo opsežna sažimanja opće spoznajne osnove socijalnog rada. Profesionalne asocijacije, tada organizirane kao posebne sekcije Nacionalne asocijacije socijalnih radnika, objavile su svoje zahtjeve za konstituiranjem spoznajne osnove socijalnog rada. Američko udruženje za javnu skrb formuliralo je niz deklaracija koje, u glavnim crtama, ističu zahtjeve za uspostavljanjem spoznajne osnove u različitim specijaliziranim područjima stručne prakse (obiteljski servisi). Postojali su i izvorni znanstveni radovi koji, u različitom obujmu, govore o spoznajnoj osnovi socijalnog rada (Kahn, 1954, Kadushin, 1959, Hoffman, 1952). Osim tih stručnih članaka, Savjet za obrazovanje socijalnih radnika, pod rukovodstvom Wenera Boema, pripremio je 1956. godine analizu sadržaja nastavnih planova i programa na školama za socijalni rad. Nastavni programi tih škola jasno upućuju na to da je

potrebno izraditi sustav znanja koji bi se primjenjivao u praksi socijalnog rada. Iz navedene analize jasno je da spoznajna osnova, koja obuhvaća teorijske osnove, kategorijalni sustav, specifičnu metodologiju istraživanja i aplikativna područja, može biti svrstana u tri glavna područja: 1. socijalne službe i ustanove, 2. praktični socijalni rad, i 3. ljudski razvoj i ponašanje.

Područje uslužnih djelatnosti ili socijalnih servisa obuhvaća funkcioniranje organizacije socijalnih službi i njihove uprave, način operacionalizacije socijalnih programa, agencijske međuodnose, povijesni razvoj socijalnih programa te prirodu ljudskih potreba koje se zadovoljavaju preko tih programa.

Praksa socijalnog rada usmjerena je na aktualno rješavanje problemne situacije (problem-solving proces), i to na sve tri razine analize (organizacija zajednice, grupni socijalni rad i socijalni rad na slučaju), tehnike i metode pomaganja, izvore sredstava za pomaganje i sve podesne mehanizme koji omogućuju odvijanje tog procesa.

Treće područje, koje se odnosi na ljudski razvoj i ponašanje, ima za predmet svog istraživanja - razumijevanje klijenta u njegovoj problemnoj situaciji, normalni i devijantni razvoj личности i ponašanja te dinamiku individualnog i grupnog ponašanja. Spoznaje koje se odnose na sva ta tri područja sastoje se od čitavog "amalgama" materijala, s jedne strane prirodnog socijalnom radu, a s druge strane preuzetog ili posuđenog iz drugih disciplinarnih područja. Međutim, odnos između prirodnog i posuđenog saznanja toliko je zamršen da je često vrlo teško jasno razlikovati jedno područje od drugog budući da se radi o srodnim disciplinama. Posuđeni materijal obično biva preveden, prerađen, dopunjen i prilagođen upotrebi tako da je vrlo teško razotkriti iz koje matične discipline spoznaje dolaze. U prilog tome govori i postojanje nekih programskih sadržaja koje kao diferencijalni faktor uzimaju u obzir spoznaje u socijalnom radu koje su jedinstvene sinteze posuđenog materijala. Ali priroda i granice spoznaje između "prirodnog" i "posuđenog" jako varira u sva tri navedena područja. Tako su velika spoznajna područja u praktičnom socijalnom radu i uslužnim djelatnostima preuzeta iz medicinskih, političkih, ekonomskih, pravnih i socioloških znanosti, dok u području ljudskog

razvoja i ponašanja spoznaje su najčešće preuzete iz psihoanalitičke ili tzv. ego-psihologije.

1.1. Spoznaje prirodene socijalnom radu

Za ilustraciju specifične i vrlo iscrpne prirode spoznaje koja se razvija iz socijalnog rada za socijalni rad potreban je dugačak i detaljan sadržajni pregled i analiza. Tu ilustraciju moguće je učiniti s tri različite točke gledišta odnosno razina analize koja uključuje: razinu specifičnih zadataka, razinu specifičnih metoda i tehnika i razinu sveukupne stručne djelatnosti socijalnog rada. To znači da spoznaje koje socijalni radnik treba da bi mogao djelovati, moraju obuhvaćati specifični ciljni problem (npr. problem adopcije), specifičnu agenciju gdje će se taj problem rješavati (CZSR), specifičnu ciljanu točku preko koje će se intervencija odvijati (screening-intervju s adoptivnom obitelji). Kao što je moguće vidjeti, u sustav spoznaja uključene su sve tri razine: klijentov infrastrukturni sustav, metode i sustav planiranih promjena koje se ostvaruju preko agencija. Na najnižoj, individualnoj razini analize socijalni bi radnik trebao znati sve probleme u svezi s adopcijom (npr. fizičke, psihološke i socijalne uvjete adoptivne obitelji i okoline gdje će dijete biti smješteno). Krećući se prema višim stupnjevima profesionalne specijalizacije, potrebno je razviti i specifična znanja za tu svrhu, a ona se odnose na poznavanje posebnih tehnika grupnog rada. Tako socijalni radnik koji radi s grupom klijenata mora svakako znati nešto o povijesti i razvoju grupnog rada u agenciji, funkcijama uslužnih djelatnosti u lokalnoj zajednici, strukturi grupnog rada u agenciji, načinima upravljanja takvom ustanovom, međusobnim odnosima agencije i susjedstva te ostalim neprofesionalnim ustanovama koje djeluju u lokalnoj zajednici. On nadalje mora poznavati prirodu različitih grupa koje postoje i djeluju u zajednici, grupnu koheziju, dinamiku grupnih interakcija, grupnu kontrolu, subgrupne formacije, grupnu strukturu, procese donošenja odluka u grupi, različite grupne uloge, sociometrijsku strukturu grupe i sl. Socijalni radnik, nadalje, mora biti vješt u razvijanju i izvođenju te u planiranju programa aktivnosti. On mora također poznavati aktivnosti i vještine pomaganja pojedincu da se prilagodi tim aktivnostima. Na još višem, općem stupnju specijalizacije naše profesionalne djelatnosti, znanja i

vještine moraju se razvijati isključivo za socijalni rad, a njima moraju baratati svi socijalni radnici ovisno o svojoj profesionalnoj aktivnosti i metodologijskom usmjerenju. Te spoznaje uključuju: znanja iz povijesno-poredbenih sustava socijalnog rada, znanja iz organizacije uprave i socijalnih službi, znanja iz upravnih sustava, operacija i funkcija, vještine u objašnjavanju i interpretiranju socijalnih programa, znanja o komunalnim izvorima relevantnim za rješavanje problemne situacija, znanja u svezi s prirodnom ljudskih potreba raznih funkcionalnih jedinica u mrežnom socijalnom radu (social net work), vještine u kreiranju mrežnog rada na razini organizacije zajednice koje služe rješavanju problema, znanja koja uključuju profesionalno ponašanje i etiku u odnosu na klijente, suradnike i ostale profesionalne faktore, poznavanje i prihvaćanje vrednota i filozofskih orijentacija u socijalnom radu, kao i etičkog kodeksa profesije, poznavanje i prihvaćanje uloge socijalnog radnika, njegovog odnosa prema klijentu, vještine u razvijanju odnosa s klijentima, vještine u primjeni znanstvenih metoda u postavljanju socijalne dijagnoze i procjene klijenta pri pomaganju i u rješavanju problema, vještine u izvođenju neposrednih tehnika u radu s klijentima (intervju, promatranje, skale procjene i sl.), vještine u konstruktivnoj primjeni supervizije i spoznaje koje su potrebne u svezi s njom.

Te su komponente istaknute da bi se dokazala tvrdnja o njihovoj učinkovitosti. Jednom će biti vidljivo da navedena lista, premda nije iscrpna, ima izuzetnu važnost za spoznaju koja se razvija iz socijalnog rada za socijalni rad. Općenito, sadržaj komponenata spoznajne osnove koja se razvija za praksu socijalnog rada odnosi se na specifične činjenice, teorijske pravce i vještine potrebne za pomaganje na osebuju način - kroz problem-solving proces ili proces socijalnog rada sa specifičnim grupama ljudi koji se nalaze u specifičnim problemnim situacijama, u specifičnom referentnom okviru (socijalne agencije u zajednici).

Netko bi mogao pomisliti da je socijalni rad razvio ogromnu spoznajnu osnovu glede različitih priloga u časopisima socijalnog rada (78.8% priloga odnosi se samo na tu problematiku). Osim toga, socijalni radnici su članovi različitih stručnih timova u različitim aplikativnim područjima rada. Logično je stoga pretpostaviti, premda to ne mora biti istinito,

da socijalni radnici u tim okruženjima mogu pridonijeti sasvim novim spoznajama koje ostale discipline ne mogu - dakle takve spoznaje koje su ipak jedinstvene za socijalni rad.

1.2. Neke karakteristike spoznaje prirodne socijalnom radu

Elementi spoznajne osnove koji su izvedeni iz znanosti socijalnog rada pokazuju neke "uznemiravajuće" karakteristike. Tako do sada nije bilo sustavnih pokušaja da se ta znanja verificiraju na adekvatan način. Granična linija između hipoteza i činjenica u socijalnom radu vrlo je neodređena. Primjerice, pretpostavka da česta primjena novčanih oblika socijalne pomoći utječe na pasivizaciju klijenata, čini se da je općenito prihvaćena među socijalnim radnicima. Međutim, studije koje nastoje sustavno istražiti tu hipotezu rezultiraju njenim opovrgavanjem. Slijedeći primjer, s tim u vezi, odnosi se na općeprihvaćenu hipotezu da klijenti pokazuju visok stupanj ambivalencije prema primjeni novčanih oblika socijalne pomoći. Međutim, istraživanja pokazuju da ta pretpostavka može biti istinita samo za jednu grupu klijenata, dok za drugu ne.

Kao što odatle možemo zaključiti, postoji bitna razlika između spoznaja utemeljenih na iskustvu i promatranju uzročno-posljedičnih veza, i spoznaja formuliranih na temelju rigo-roznih, kritičkih i sustavnih istraživanja. Međutim, moramo biti spremni susresti se s nedostacima sistematske evaluacije spoznajne osnove naše profesije, ali i njene praktične mudrosti.

Neke karakteristike spoznaje prirodne socijalnom radu vezane su uz nedostatak konzistentnih napora usmjerenih konceptualizaciji te spoznajne osnove. Nedostaci u tom pogledu mogu u znatnoj mjeri definirati spoznajno polje socijalnog rada u tom smislu da se ono ne može jasno eksplicirati. Kaže se da znamo daleko više od onoga što mislimo da znamo. Daleko efikasniji socijalni rad u praksi jest onaj koji se temelji na znanju do kojeg su socijalni radnici došli u otvorenoj i jasnoj komunikaciji, dakle na temelju praktičnog iskustva. Međutim, možda je najvažnije da konceptualizacija spoznajne osnove bude izvedena iz takvih istraživanja koja su niskog ili srednjeg dometa apstrakcije, gdje su naše potrebe jasno artikulirane. Naime, između teorija i istraživanja visokog stupnja apstrakcije i real-

nih, praktičnih situacija u kojima se nalaze i klijent i socijalni radnik, postoji dubok jaz u identificiranju i sistematskoj evaluaciji naših pomažućih napora. Taj jaz može se premostiti implementacijom tih apstrakcija u sva tri metoda kompleksa u socijalnom radu, jer se izvodi na poseban način prema posebnim klijentima, kako bi se postigli posebni rezultati. Drugim riječima, radi se o "transferu" teoretskih spoznaja u praksu, pri čemu onda stručna praksa socijalnog rada postaje teoretski reflektirana praksa. U tom smislu Greenwood (1955) tvrdi da je primarna potreba suvremenog znanstvenog socijalnog rada u izradi specifičnih tipoloških klasifikacija pojmova i termina koji su u stalnoj praktičnoj upotrebi. Dakako da to nije lagan posao. Ali dok se god vode raspre u svezi s dva ekstremna nivoa - nivoa teorije koja barata uopćenim apstrakcijama i nivoa prakse koja se bavi specifičnim problemnim situacijama klijenata, napretka neće biti (Kadushin, 1959).

Treća karakteristika spoznajne osnove koja se razvija iz socijalnog rada za socijalni rad leži u tome što ona pokazuje karakteristike nekumulativnosti (Little & Goldstine, 1952). Goldstine ističe da pregledna literatura iz medicinskog socijalnog rada u posljednjih 45 godina objavljena u raznim stručnim časopisima navodi na zaključak da socijalni rad ne razmjenjuje svoja praktična iskustva i saznanja uz pomoć kumulacije znanja. Upravo ta nekumulativna priroda spoznajne osnove socijalnog rada može biti povezana s ranije navedenim karakteristikama. Ako ono što znamo nije jasno utvrđeno, ne možemo s pouzdanošću to niti izgraditi. Dakle, naš je zadatak da prikupljamo rasplodiva znanja i da se njima koristimo prije negoli konstruiramo spoznajnu osnovu socijalnog rada.

1.3. Elementi "posuđujuće" spoznajne osnove

Stavimo sada u središte razmatranja prirodu i probleme "posuđujućih" elemenata relevantnih za spoznajnu osnovu socijalnog rada. Naime, omjer između "posuđene" i "prirođene" spoznaje izrazito preteže prema elementima spoznajnih osnova koje se preuzimaju iz drugih srodnih disciplina, posebno iz onih disciplina koje se bave ljudskim ponašanjem. Dominantna disciplina u tom području je psihoanalitički orijentirana psihologija i njene

subdiscipline iz kojih se izvode načelne spoznaje za razumijevanje i objašnjenje normalnog i abnormalnog razvoja ličnosti, dinamike normalnog i aberantnog ponašanja, anatomije ličnosti i mehanizama adaptacije i maladaptacije.

U prvoj fazi konceptualizacije spoznajne osnove socijalnog rada psihoanalitički orijentirana (ego) psihologija bila je ključni izvor "posuđujućih" znanja relevantnih za razumijevanje. Spoznaje iz ostalih srodnih disciplina (sociologija, socijalna antropologija, socijalna ekologija) bile su karakteristične za drugu i treću fazu konceptualizacije. Stoga bi bilo možda instruktivno kratko prikazati utjecaj psihoanalitički orijentirane psihologije i srodnih disciplina na socijalni rad. Profesija socijalnog rada, kao uostalom i sve profesije unutar jedne subkulture, usađena je u matricu dominirajuće kulture. Dominantne ideje i vrijednosni sustav u znatnoj mjeri utječe i na profesionalno ponašanje socijalnih radnika.

Pokušajmo dati kratak historijski prikaz jedne specifične kulture da bismo shvatili kako je ona utjecala na razvoj spoznajnih temelja socijalnog rada. Razdoblje između 1890. i 1915. godine karakterizirano je u SAD velikim entuzijazmom za socijalne reforme. Oštro je kritiziran čitav institucionalni sustav, tražile su se reforme cijele legislative. Socijalne reforme ukazivale su na zloupotrebu kapitalističke eksploatacije. Socijalni rad također se razvijao u duhu svog vremena. Socijalni su problemi, po prirodi stvari, imali široku društvenu osnovu, pa je fokus tretmana stavljan na psihosocijalne komponente problemne situacije klijenta. Stoga je socijalni rad u tom ranom periodu (period predkonceptualizacije) bio pod dominantnim utjecajem socioloških pristupa (sociologije socijalne dezorganizacije).

Razdoblje od 1920. godine bitno se razlikuje po teorijskim i ideološkim orijentacijama. To je razdoblje relativne indiferentnosti za ljudske probleme i socijalne reforme. Primarno žarište interesa bili su intrapsihički problemi ličnosti. Generacija 20-tih okrenula je svoj pogled sebi.

Shodno tome, prihodinamski orijentirani pristupi počeli su izbijati u prvi plan, pa je u tom periodu dominirala psihoanalitički orijentirana psihologija S. Freuda.

U razdoblju 1930-tih godina socijalne znanosti doživljavaju znatnu reviziju. U tom vremenu socijalni rad aktivno preuzima spoznaje iz područja socijalnih znanosti, posebno sociologije, socijalne antropologije i socijalne psihologije. Recentna literatura također je ukazivala na povezanost socijalnog rada sa socijalnim znanostima, pa su gotovo sve studije pokušavale primijeniti sociološka načela na praksu socijalnog rada (Maas, 1950). U isto vrijeme, velik broj socioloških članaka počeo se pojavljivati u časopisima socijalnog rada. Mnoge socijalne agencije počele su zapošljavati stručnjake iz područja socijalnih znanosti kao stručne savjetnike i supervizore, dok su škole za socijalne radnike, sve više, počele uključivati u svoje nastavne programe socijalne radnike koji su pohađali neku edukaciju iz područja socijalnih znanosti. Dodiplomski, postdiplomski i doktorski programi studija i škola za socijalni rad izrazito su usmjereni na tečajeve iz socijalnih znanosti.

Što je, u stvari, dovelo do tih promjena?

Jedno objašnjenje leži u činjenici da su socijalne znanosti osjetljivije na promjene nego socijalni rad. Dok su socijalne znanosti pokazivale sve veći zamah, socijalni rad nije pomaknuo svoj fokus od psihoanalitički orijentirane psihologije (case work). Tako se ni teorija socijalnog rada na slučaju nije znatno promijenila, premda je psihoanalitički orijentirana psihologija znatno uznapredovala. Dok je psihoanalitički orijentirana psihologija daleko ranije otkrila mogućnosti koje pružaju socijalne znanosti, socijalni rad je i dalje slijedio zastarjele psihoanalitičke i psihijatrijske pristupe i modele. Tako je psihoanalitički orijentirana psihologija žarište svojih interesa pomakla od individualističkih, "ego" problema, prema okolinskim problemima klijenta. To je uvjetovalo novu disciplinu poznatu pod nazivom "psihijatrija u zajednici" koja je postala isključivo sociodinamski orijentirana. U tom je smislu pojačan utjecaj socijalnih znanosti na psihologiju i psihijatriju, što se zapaža i u porastu interdisciplinarnih istraživanja, posebno u području socijalne psihijatrije, koja postaje legitima sociološka subdisciplina.

Drugo objašnjenje leži u rastućoj konfuziji zbog nejasno definiranih uloga između psihijataru, kliničkih psihologa i socijalnih radnika u specijaliziranim ustanovama gdje ti stručnjaci rade. U stalnom sukobu uloga, socijalni se

radnici vraćaju u svoje tradicionalne uloge - uloge eksperata za socijalne dimenzije socijalnih problema, premda to zahtijeva dobro poznavanje multidisciplinarnog pristupa, što psihoanalitički orijentirana psihologija ne može pružiti.

Treće objašnjenje leži u činjenici da je područje socijalne skrbi kao javne djelatnosti društveno respektabilno područje, pa je ovdje potrebna permanentna profesionalna edukacija. Javna (socijalna) skrb uvijek se oslanjala na psihoanalitički orijentiranu psihologiju koja i nije toliko bitna za odgovornu funkciju koju socijalna skrb ima u društvu. Socijalne znanosti u tom pogledu imaju daleko značajniju ulogu i pod njihovim okriljem područje profesionalnog socijalnog rada i socijalne skrbi dobiva veće značenje. Primjer za to mogu biti aktualna ratna zbivanja. Prolongirana ratna situacija uzrokuje mnoge poremećaje koji se očituju kao poteškoće u socijalnom funkcioniranju (posttraumatski stres). Tako prolongirana socijalna dezorganizacija nužno dovodi do preorijentacije pristupa u socijalnom radu.

Ova podugačka digresija u povijest bila je nužna da bismo ustanovili važne polazne točke u svezi s "posuđujućim" spoznajama za praksu socijalnog rada. Svrha joj je da ustanove kriterije bitne za funkcioniranje profesije. Kao što smo vidjeli, ekskluzivna ovisnost o psihoanalitički orijentiranoj psihologiji ne mora ujedno značiti i glavnu orijentaciju u socijalnom radu. Premda je i danas psihodinamska, klinička i terapijska orijentacija još uvijek jaka, socijalne znanosti sve više prodiru i pružaju daleko bolju podlogu za razumijevanje razvoja i ponašanja ličnosti preko mehanizama socijalne akcije i kontrole. Drugim riječima, one pružaju značajan materijal u odnosu na okolinske faktore jer daju daleko širu perspektivu zahvata negoli individualistički psihoterapeutski pristup.

Bihevioralni model također je evidentan u korpusu socijalnih znanosti i on svakako treba pobuđivati našu pažnju, ali mora biti u relaciji sa sociokulturnim determinantama ponašanja - kulturom, subkulturom, društvenim ulogama, socijalnom stratifikacijom, konceptom referentnih grupa i sl. Tako su Kluckhohn i Teicher (1951) istaknuli kulturne obrasce kao važan koncept u preuzimanju spoznaja relevantnih za socijalni rad. Maas i Treudley

(1955) su eksplicitno naglasili koncept uloge za praksu grupnog socijalnog rada. Koncepti koji se preuzimaju iz socijalnih znanosti trebaju se primijeniti na "kulturu" socijalnog rada. Grupni socijalni rad sve više preuzima koncepte iz područja grupne dinamike, psihologije malih grupa i sl. Socijalni rad u organiziranju zajednice preuzima koncepte iz sociologije socijalne organizacije i dezorganizacije, sociologije socijalnih problema s obzirom na strukturalne elemente zajednice, ali i birokratsku strukturu kompleksnih organizacija gdje vladaju posebni intergrupni odnosi.

1.4. Problemi u svezi s "posuđujućim" spoznajama

Međutim, postoje određeni "povratni" problemi koji su povezani s posuđujućim spoznajama. Problem nije u već poznatim barijerama u svezi s preuzimanjem tuđih spoznaja, kao što je otežana komunikacija pripisiva činjenici da svaka znanost razvija specifičnu terminologiju, tj. kategorijalni sustav koji daje osebujno značenje terminima koji su u svakodnevnoj upotrebi. Problem nije ni u barijerama koje nastaju zbog različitih znanstvenih pristupa. Postoje, naime, neke okolnosti koje nastaju u razvoju i rastu svake znanstvene spoznaje, a koje prelaze navedene barijere.

Jedna okolnost leži u činjenici interdisciplinarnog razvoja znanosti, a ona je u bitnom raskoraku s interdisciplinarnim razvojem. Zbog toga radije preuzimamo tuđe spoznaje nego što razvijamo vlastite.

Drugo, više smo skloni preuzeti spoznaje s većim stupnjem pouzdanosti i valjanosti iz matičnih disciplina. Međutim, često nismo svjesni jake diskrepancije između spoznaja koje preuzimamo iz matičnih disciplina i vlastitih spoznaja. Npr. socijalni radnici često nekim razvojnim problemima pridaju psihološku podlogu, premda oni imaju izrazito psihosomatsku etiologiju (poremećaji u ponašanju uvjetovani hiperkinetskim sindromom).

Treća okolnost je u tome što ćemo vjerojatnije preuzeti simplificiranu verziju autentične spoznaje, ili je falsificirati u tom omjeru da će sama po sebi postati pojednostavljena. Npr. Bowlbyeva studija "Materinska skrb i mentalno zdravlje" (1951) bila je naglašeno prihvaćena od socijalnih radnika. Međutim, studija ili ignorira ili negira neke kompleksne

probleme koji nastaju zbog odvojenosti djeteta od majke. Opasnost od simplifikacije autentične spoznajne osnove proizlazi odatle što socijalni radnici i nisu baš u najboljem položaju da kritički prosude spoznaje koje preuzimamo iz drugih disciplina. Ali baš pred njima leži velika odgovornost da budu kritični prema posuđenom znanju. U tom smislu Coyle navodi opasnost od tzv. "identifikacijske konfuzije" koja nastaje kao rezultat međuprofesionalne komunikacije pri preuzimanju spoznaja. On smatra da socijalni radnici neće ništa postići ako svoj profesionalni i znanstveni interes pomaknu od "mini psihijatra" do "mini sociologa".

Daljnja okolnost leži u opasnosti da će preuzeti materijal ostati neprerađen i neupotrebljiv konglomerat u domeni socijalne politike i politike socijalne skrbi. Da bismo se osigurali od toga, preuzeti materijal primjenjujemo u praktičnom radu. Kao i u tehnološkim znanostima, naš predmet interesa je postizanje "kontroliranih promjena u prirodnim relacijama pomoću relativno standardiziranih procedura koje su znanstveno fundirane" (Greenwood, 1955). Kao specifična vrsta "tehnologije", naša stručna praksa odnosi se na promjene u ljudskim bićima, odnosno na promjene u međuljudskim odnosima. Sociologija i socijalna antropologija kao predmet svog interesa također imaju društvene interakcije, ali te osnovne discipline nisu direktno povezane s problemima promjena.

Subdiscipline matičnih znanosti, koje su njihov prirodni derivat, stoje između "tehnologije" i tih znanosti i direktno su povezane s problemima promjene u međuljudskim odnosima. Medicinska sociologija, socijalna gerontologija, industrijska sociologija, socijalna psihijatrija, sociologija socijalnih dezintegracija, penologija i sl. primjeri su te divizije. Zaoštavanjem fokusa i selekcioniranjem istraživanja socioloških subdisciplina ili ostalih socijalnih znanosti koje su povezane s promjenama problemnih situacija moguće je povećati stupanj značajnosti tih disciplina, što praktičarima omogućuje njihovu bržu primjenu. Neke od tih subdisciplina počele su razvijati tehnometodološke interese koji samo mogu povećati važnost preuzimanja spoznaja iz tih posebnih područja. Visok stupanj apstraktnosti teorija koje se preuzimaju iz osnovnih znanosti manje je upotrebljiv u svakodnevnoj praksi nego teo-

rije srednjeg dometa, koje su, istina, više ograničene, ali i otvorenije za empirijsku osnovu naše aktualne prakse. Sve dok socijalni rad ima jedinstvenu spoznajnu osnovu, diferencijacija funkcija između tri poznata metodološka kompleksa zahtijeva također diferencijalnu upotrebu metoda i tehnika na te tri razine analize u skladu s predmetom istraživanja. Postoje elementi unutar jednog metodskog kompleksa (npr. unutar casework-a) koji su specifični za to područje, ali istovremeno zajednički i za ostale profesije (npr. kliničku psihologiju). Interdisciplinarna razmjena ili profesionalna komunikacija između područja koje se bave studijom slučaja može stoga biti više plodonosna za case work nego za ostale metodске pristupe. Da bi se povećao stupanj efikasnosti tih metodskih pristupa, potrebni su nam posebni profitabilni izvori posuđenog znanja za svako načelo i metodu socijalnog rada. Istovjetnost u prirodi problemne situacije uvjetuje zajedničke interese socijalnog rada i srodnih disciplina. Sličnosti u primjeni vještina, metodoloških procedura i tehnika koje se koriste da izazovu planirane promjene u ciljanim problemima drugi su glavni razlog koji vodi preuzimanju spoznaja iz drugih disciplina. Treći razlog je istovjetnost samog procesa rješavanja problema. Prepoznavanje razlika između case worka i ostalih srodnih pristupa i disciplinarnih područja (psihoterapija, klinička psihologija i sl.) podržava tezu da između tih područja postoje uske dodirne točke. Preuzimanje spoznaja je značajno jer je povezano s našim profesionalnim potrebama i ono je bitna funkcija socijalnog rada.

Posljednji problem u svezi s "posuđujućim" spoznajama jest pitanje što mi ustvari posuđujemo. Prilagođujemo li mi naše potrebe posuđenom znanju ili je pak posuđeno znanje prilagođeno našim potrebama? Zadovoljava li tendencija inkorporacije socijalnih znanosti u socijalni rad potrebe praktičara? Pokazuju li istraživačke studije dubok jaz između teorije i prakse, što onda ima znatne reperkusije na učinkovitu socijalnu intervenciju?

Dakako, sav preuzeti materijal iz srodnih disciplina od velike je koristi. Problem je u nedostatku organiziranih napora da se spoznaje koje dolaze iz srodnih disciplina ne sistematiziraju na adekvatan način. Da bi se to učinilo, potrebno je znati prirodu naših profesionalnih funkcija. Tek kada to znamo, tek

tada možemo konceptualizirati, sistematizirati, operacionalizirati i evaluirati spoznajnu osnovu socijalnog rada. Napredovanje socijalnih znanosti prema sustavnom razumijevanju socijalnih procesa postavlja velike zahtjeve i odgovornosti pred spoznajnu osnovu socijalnog rada. Primarna odgovornost socijalnih radnika leži u području konceptualizacije, sistematizacije i evaluacije spoznajne osnove koja se može ojačati i ustanoviti jedino uz pomoć originalnih osnovnih istraživanja u socijalnom radu.

2. SPOZNAJNA OSNOVA SOCIJALNOG RADA - PITANJE KOHERENTNOSTI

Znanstvena teorija socijalnog rada jedinstvena je racionalna struktura koja prožima istraživački socijalni rad i ogleda se u svim fazama tog istraživanja. Krajnji cilj socijalnih istraživanja je dobiti spoznajno-teorijske okvire objašnjenja socijalnih pojava i problema kako bi se moglo učinkovito djelovati. Prema tome, cilj istraživačkog socijalnog rada je pružiti objašnjenja koja se mogu opravdati, obrazlagati i potvrditi, a koja se temelje na svakodnevnoj praksi, iskustvu ili "zdravom razumu". Svakodnevno iskustvo predstavlja skup znanja, vještina i zdravorazumskih metoda, i to je čvrsta podloga koja može poslužiti kao predmet, okvir i izvor znanstvenog istraživanja u socijalnom radu. Pri tome ne treba postavljati pitanje otkuda nam to iskustvo i je li ono pouzdano. Ono egzistira kao nešto što je već dano, kao sastavni dio nas samih i ljudske zajednice, kao nešto postojano, premda je to iskustvo nesistematično i proturječno. Stoga treba praviti razlike između svakodnevnih prakse i znanosti socijalnog rada, pri čemu je osnovni zadatak znanstvenog istraživanja da dođe do sistematskih i pouzdanih objašnjenja socijalnih pojava na temelju zdravorazumskog iskustva. Zato teorija objašnjenja i razumijevanja socijalnih pojava predstavlja fokus oko kojeg se razvrstavaju gotovo sva pitanja vezana uz filozofiju socijalnog rada. Međutim, da bismo ova razmišljanja mogli pratiti, potrebno je imati na umu neke okolnosti pod kojima se ona javljaju.

Naime, poznato je da su se sve struje postkantovske filozofije različitim intenzitetom i na različite načine bavile novovjekovnom znanšću. Premda se pred njima pružao jedin-

stven i dobro definiran predmet, razvijen je cijeli spektar gledišta u kojem se jasno uočava oštra bifurkacija (grananje) na anglo-američki i kontinentalni filozofski krug. Dva su se kruga decenijama razvijala neovisno jedan o drugome, uz otvoreno ili prikriveno negiranje a bez stvarnog dijaloga. Anglo-američka tradicija, koja zastupa logički empirizam, iskazuje veliki respekt prema znanosti, njeno apsolutno uvažavanje i napor ne samo da se ona razumije nego i da se imitira gdje god je to moguće. U toj tradiciji vrijednost znanosti ničim se ne dovodi u pitanje. Polazi se od toga da su prirodne znanosti neosporno vrlo uspješne i da stoga mogu poslužiti kao paradigma racionalnosti uopće.

S druge strane, inače vrlo divergentne struje kontinentalne tradicije ujedinjene su u kritičkom pristupu znanosti. Kritičnost je ponegdje oštra i posve negatorska, a ponegdje blaga i reformatorska. Jedan je stav, međutim, zajednički: znanost je tek jedan i nipošto jedini oblik istinite spoznaje. Štoviše, znanost je tek izvedenica ili nagovještaj jedne dublje egzistencijalne ravnine te stoga ne može biti jedina. Prešutno se uzima da čovjekov odnos prema onom dubljem egzistencijalnom sloju njegova bića ne može biti znanstven niti pristupačan znanosti.

Razlike u pogledima na status znanosti svakako potječu otuda što je kontinentalna tradicija, zastupajući hermeneutičko-dijalektički pristup, istakla podjelu na znanost o prirodi i znanosti o čovjeku (duhovne znanosti), a svoj napor usmjerila na razumijevanje ovih potonjih. Zato je njemački filozof Dreusen uveo pojmove "objašnjenje" za prirodne znanosti i "razumijevanje" za društvene znanosti, i to su danas dva temeljna pojma u raspravama o prirodi znanosti. Prema Dreusenovom mišljenju, prirodne znanosti nastoje pružiti objašnjenja, dok društvene znanosti pokušavaju razumjeti pojave kojima se bave. Dilthey je razradio Dreusenove misli, te čitavo područje u kojem se dešava razumijevanje nazvao područjem duhovnih znanosti.

Međutim, glavno i razgraničavajuće obilježje profesije "socijalni rad" u odnosu na druge relevantne discipline jest da pored objašnjenja i razumijevanja činjenica ima sposobnost "transfera" znanja u praksu i profesionalne usluge kako bi se na jedinstven način zadovoljili široki zahtjevi klijenata. Studenti i socijalni

radnici-praktičari često prvo razmišljaju o načinima djelovanja u praksi negoli o spoznaji kao temelju za donošenje odluka koje usmjeravaju akciji. Kao što je poznato, usmjeriti se samo na primjenu interventnih tehnika i ne razviti visok stupanj metodoloških vještina, bez obzira na to koliko one zahtjevne i složene bile, i ne primijeniti ih na sve situacije koje se odnose na problem, ciljeve i kapacitete sistema, znači propustiti temeljna obilježja profesije i doživjeti profesionalni neuspjeh. Profesionalni zahtjevi da se interventne vještine primjenjuju selektivno i diferencijalno, određeni su korpusom znanja i teorija, procesima odlučivanja, ciljevima i vrednotama profesije. Socijalni rad se stalno konfrontira s kompleksnim zadacima koji se stalno mijenjaju i koji nisu rutinski. Ti jedinstveni zadaci ne mogu dati rezultat ako nisu prožeti specifičnim tehnikama.

2.1. Podvajanje znanja i vrednota

Prije negoli krenemo u daljnju raspravu o elementima spoznajne osnove socijalnog rada dobro je učiniti razliku između spoznaje i vrednota u profesionalnoj praksi. Spoznaja i vrednote su kategorije koje se često miješaju jer vrijednosne dimenzije ljudskog života i utjecaj spoznajne osnove na praksu nisu jedno te isto. Vrijednosti su nešto što se smatra poželjnim i izražavaju se onda kada se koristimo terminom "treba". Kada opisujemo nešto što "jest", tada upotrebljavamo spoznaju. Vrijednosti impliciraju preferencije prema izvjesnim, poželjnim ciljevima, svrhama i uvjetima života i one su uvijek povezane s jakim emocijama. Spoznaja nam, s druge strane, pruža informacije o svijetu u kojem živimo i njegovim kvalitetama. Kada razmišljamo o spoznaji, tada uvijek razmišljamo o "istini", a kada razmišljamo o vrednotama, tada uvijek mislimo na "pravo". Pojednostavljeno, vrednote daju odgovor na pitanje da li je neka pretpostavka prava ili kriva, dok nam spoznaja daje odgovor na to pitanje iz perspektive istinitosti ili pogreške saznanja. To postaje, dakako, izuzetno važno za socijalni rad s njegove dualne perspektive - klijenta i socijalnog radnika. Ako vjerujemo da smo testirali iskaz neke tvrdnje kao istinit i ispravan, tada ga nema potrebe mijenjati. Međutim, neki od najvećih konflikata u socijalnom radu nastaju kada su vrednote u sukobu sa spoznajom. Vrednote ne

moгу biti opovrgnute drugim vrednotama, ali zato mogu biti osporene znanjem. Drugi važan konflikt koji se tiče naše profesije usredotočuje se oko pojma "pauperizma". Evidentno je da život u uvjetima krajnje bijede i fizički i psihološki hendikepira djecu, ali toj činjenici uvijek se suprotstavlja čvrsto ukorijenjen vrijednosni sustav koji ističe da ljudi trebaju biti postojani i ne primati pomoć ni od koga. U demokratskom društvu svi pojedinci imaju onoliko prava koliko im dopušta njihov vrijednosni sustav. Taj sustav može biti pobijen jedino uz pomoć empirijskih dokaza koji ukazuju na štetne čimbenike u razvoju djece. Ne možemo zahtijevati da ljudi promijene svoje vrednote i prilagode ih našima, ali ako provjerena hipoteza dokaže da je neka tvrdnja istinita ili lažna, ljudi tada mogu dobro promisliti o tim dokazima.

Drugi primjer mogućeg konflikta između spoznaje i vrednota tiče se vrednote socijalnog rada koja se naziva "samoodređenje" - odnosno pojam koji dopušta ljudima da odrede svoj vlastiti životni stil. To se nadovezuje na sljedeći konflikt između vrednota i spoznaje, a tiče se uključivanja klijenata u proces promjene ponašanja. Tvrdi se, naime, da će se klijenti promijeniti s većom lakoćom i s manje patnje ako su aktivno uključeni u cijeli proces odlučivanja o tim promjenama. Ova je tvrdnja u direktnoj suprotnosti s vrednotom da klijenti kao ljudska bića imaju pravo donijeti vlastitu odluku o tome što će se s njima činiti. U ovoj instanciji, kao što vidimo, spoznaja i vrednote se podržavaju, no treba biti potpuno jasno koje se akcije u socijalnom radu temelje na znanju, koje na vrednotama, a koje predstavljaju njihovu kombinaciju. U našoj aktualnoj praksi postoje tri vrijednosna načela koji određuju plan intervencija:

1. Što klijent želi činiti? 2. Kakva je naša spoznaja klijentovih potreba i kako bi se on trebao odnositi prema problemu? 3. Je li naša dužnost da štitimo interes društva, a protiv klijentovih potreba i želja? (Reid & Epstein, 1972).

2.2. Model

U masi literature iz područja socijalnog rada i mnoštvu citata, neka spoznaja uzima se kao istinita ako je potkrijepljena velikim brojem nediferenciranih tvrdnji. Međutim, spoznajna osnova socijalnog rada sačinjena je od

elemenata teorije, modela i opservacija. Ti elementi spoznajne osnove međusobno su promjenljivi i služe različitim funkcijama praktičnog socijalnog rada. Stoga je za nas važno da se koncentriramo na razumijevanje tih razlika. Započet ćemo raspravu o modelu socijalnog rada. Model može biti definiran kao skup naputaka koji određuju na koji se način dana intervencija može i treba realizirati. U ovoj raspravi bit će predložen model koji je poznat pod nazivom - problem-solving proces ili proces rješavanja problema. Model je sačinjen od načela metoda i tehnika koje su u međusobnoj funkciji u organiziranoj hijerarhiji. Načela su opće generalne tvrdnje koje se odnose na prirodne fenomene. Tako postoji načelo u socijalnom radu koje tvrdi da se ljudi osjećaju bolje kad pred sobom imaju problem i da su manje anksiozni kada nekome pružaju pomoć i ohrabrenje. Metode su skup postupaka i tehnika pomoću kojih prevodimo načela u akciju. Tako se u socijalnom radu koristimo tzv. "suportivnim" metodama kao skupom "odnosnih tehnika" kojima se koristimo da ljudima pružimo pomoć, ohrabrenje, privolu i nagradu. Tehnike su setovi sistematskih postupaka kroz koje izvršavamo neke zadatke ohrabrenja pomoći i privole. Svojevrsan način na koji to izvodimo nazivamo - tehnikom. Modeli se mogu diferencirati u različitim dimenzijama prema različitim ciljanim problemima. Neki modeli mogu biti usmjereni različitim populacijama, drugi opet mogu biti razvijeni za rješavanje specifičnih problema itd. U našem modelu, koji se naziva proces rješavanja problema, cilj je osigurati skup naputaka o tome kako praktičari i klijenti mogu napredovati koristeći se selektivnim intervencijama koje će dovesti do promjene situacije koja je predmet istraživanja i prakse socijalnog radnika.

2.3. Teorija i činjenice

Teorija se, s jedne strane, ne odnosi na djelovanje, nego na traženje odgovora na pitanje: Zašto i pod kojim uvjetima? Teorija je koherentna grupa generalnih propozicija ili koncepata koja se koristi kao načelo objašnjenja za jednu grupu pojava. Teorije mogu biti manje-više potvrđene, ustanovljene ili prihvaćene. Teorija pokušava objasniti zašto se neki socijalni fenomeni "ponašaju" baš na način na koji se "ponašaju". Što generira čovjekov razvoj i uspješno socijalno funkcioniranje?

Što generira socijalne probleme? Zašto se ljudi uzdržavaju od problematičnih interakcija ako žele promjenu? Koji se novi elementi ugrađuju u situaciju izazivajući promjene u željenom smjeru?

U osnovi, interventne teorije sastoje se od formulacija o uzrocima socijalnih pojava i problema, te učinaka raznih vrsta praktičnih iskustava u svezi s djelovanjem na te probleme. Teorije se obično grade iz opaženih događaja i objašnjenja tih događaja. Ta opažanja jesu ili nastoje biti tvrdnje za nešto što se doista zbiva. Međutim, one se razlikuju od teorijskih tvrdnji jer ne nude objašnjenja "zašto" se neki fenomen zbiva niti osiguravaju naputke "što činiti". One su tvrdnje nečega što "jest". Jedan način razumijevanja tih dvaju koncepata jest promišljanje da su opaženi događaji kao "gomile cigala", dok je teorija "zid od tih cigala čvrsto povezanih žbukom". U teoriji opservacije realnog svijeta hijerarhijski su poredane na određen način pomoću pretpostavki ili hipoteza, kao što su cigle povezane pomoću žbuke. Žbuka drži cigle na mjestu i dozvoljava njihovo pomicanje samo u određenom smjeru i prema određenoj shemi. Tako i lista odnosnih činjenica, bez obzira na to koliko dobro one bile potkrijepljene iskustvenim opažanjem, nikada ne ukazuje na značenje određene činjenice sve dok one nisu adekvatno interpretirane. To je bit teorije koja je konstruirana od poznatih činjenica i fenomena koji su povezani izvjesnim konceptualnim pojmovima i upućuju nas na značenje tih činjenica.

Pojmovi se koriste da se objasni u kakvom su međuodnosu dati elementi u određenoj situaciji i koji su zahvati potrebni da se učine promjene u željenom smjeru. Kasnije ćemo raspravljati o "procesu rješavanja problema" koji prezentira paralelizam između istraživanja i prakse i načina njihove integracije u opći model rješavanja problema. Međutim, sve ljudske uslužne djelatnosti, pa tako i socijalni rad, općenito se oslanjaju na dva nivoa teorije:

1. opće teorije o prirodi humaniteta, koje uključuju razvojne teorije, teorije o genezi ljudskih problema, kao i opće teorije o ljudskim interakcijama, uključujući teorije o društvu i njegovom razvoju, kulturi, obitelji i njenoj ulozi u društvu, i

2. praktične teorije, koje se sastoje od formulacija i objašnjenja o etiologiji socijalnih

problema na koje se praksa odnosi kao i učincima različitih vrsta interventnih akcija. Praktična teorija obično počiva na općoj teoriji i uključuje izvjesne vrijednosne pozicije.

2.4. Teorija i istraživanje

Naša rasprava temeljena je na pretpostavci da problemi socijalnog rada mogu biti predmetom znanstvenih studija s jednakim legitimitetom kao i prirodnoznanstvene pojave (atomi u fizici, stanice u biologiji i sl.). Ovdje ćemo pokušati opisati logiku znanstvenog istraživanja i strukturu znanstvene teorije, a posebno povezanost teorije i istraživanja.

a) Tradicionalni model znanosti. Tri su temeljna elementa u tradicionalnom modelu znanosti koji su prezentirani kronološkim redom. To su: teorija, operacionalizacija i opservacija. Prema tradicionalnom modelu znanstvenici započinju istraživanje interesom za određeni problem. Pretpostavimo npr. da nas zanima otkrivanje nekih faktora koji utječu na stabilnost braka i obitelji? (masovna društvena kriza).

Operacionalizacija se jednostavno odnosi na specifikaciju određenih faza, procedura ili operacija koje se obavljaju uz pomoć mjerenja i identifikiranja varijabli koje želimo promatrati.

Opservacija je završna faza u tradicionalnom modelu znanosti koja uključuje aktualna promatranja i izradu odgovarajućih mjernih instrumenata. Ponekad ta faza uključuje i neke eksperimentalne metode, metode intervjua i sl., a ponekad se opservacija strukturira oko testiranja specifičnih hipoteza. Cijeli proces može se prikazati na sljedeći način:

Ideje/Interesi/Problem → Teoretsko razumijevanje → Hipoteze → Operacionalizacija → Testiranje hipoteza.

b) Dva logička sustava. Tradicionalni model znanosti u prvom se redu rukovodi deduktivnom logikom (od općeg prema posebnom), za razliku od induktivne logike koja ide od posebnog prema općem (od činjenica do teorije). Klasična ilustracija deduktivne logike je poznati silogizam: "Svi ljudi su smrtni, Sokrat je čovjek, dakle Sokrat je smrtni". Ova dva logička sustava mogu se ovako ilustrirati (Rubin & Babbie, 1989):

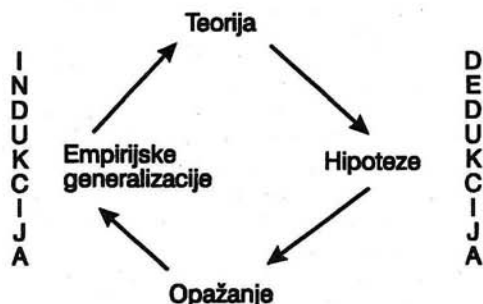
I. DEDUKTIVNA
METODA

- a) Hipoteze
- b) Promatranje
- c) Prihvatanje ili odbacivanje hipoteza

II. INDUKTIVNA
METODA

- a) Promatranje
- b) Pronalaženje uzorka
- c) Provizorno zaključivanje

U svakodnevnoj su praksi teorija i istraživanje u stalnoj interakciji, i taj proces nikada ne završava (indukcija smjenjuje dedukciju i obratno). W. Wallace (1971) je prikazao taj proces cirkularno kao što pokazuje ovaj dijagram:

c) Konstrukcija deduktivne teorije. Što uključuje konstrukciju deduktivne teorije? Na prvom mjestu je korištenje specifične terminologije koja je povezana sa stvaranjem znanstvene teorije. Ti termini su ovi: realitet, objektivitet i subjektivitet, opažanje, činjenice, zakoni, teorija, koncepti, varijable, iskazi, paradigme.

d) Konstrukcija induktivne teorije. Često znanstvenici započinju konstrukciju teorije pomoću promatranja nekih aspekata društvenog života nastojeći otkriti uzroke koji mogu biti manje-više univerzalni principi. Taj postupak stvaranja generalne teorije naziva se indukcijom.

Npr. terenske studije i metoda direktnog promatranja pojava u njihovu razvoju često se koriste za razvoj teorije utemeljene na promatranju. Bogata i duga antropološka tradicija također se koristila metodom indukcije.

e) Povezanost između teorije i istraživanja. Na osnovi svega rečenog, moguće je vidjeti različite aspekte koji povezuju teoriju s istraživanjem u tzv. "socijalnom inženjeringu". U deduktivnom modelu istraživanje se koristi da

bi se testirala teorija, dok se u induktivnom modelu teorija razvija iz analize istraživačkih podataka.

2.5. "Posuđujuća" znanost

U stručnom socijalnom radu, kao, uostalom, i u drugim profesijama, često preuzimamo spoznaje i iskustva koja su nastala u drugim srodnim disciplinama, sa svrhom da nam osiguraju uspješno objašnjenje promatranih fenomena. Gotovo sve profesije više se ili manje oslanjaju na posuđeno saznanje koje se razvilo i verificiralo u matičnim disciplinama. Slično tome i sve ljudske uslužne djelatnosti međusobno posuđuju znanja i vještine. To je djelomično zbog prakticističkog karaktera naše profesije, u koju su uključeni socijalni radnici koji radije primjenjuju postojeće spoznaje nego da kreiraju nove, a djelomično i zbog toga što se u časopisima socijalnog rada često opisuju samo pojedinačne situacije, bez adekvatnih pokušaja da se praktična iskustva generaliziraju na višoj razini i povežu s postojećim spoznajama. Kao što ističe Kadushin (1959), postoji zbudjujuće bogata literatura koja u detalje opisuje što bi socijalni radnici trebali znati, činiti i osjećati. Ali to znanje nije organizirano na adekvatan način. Tako se nigdje ne može naći studija koja sadrži sve potrebno znanje za praksu socijalnog rada. Međutim, ipak je bilo smionih pokušaja da se saznanje selekcionira i organizira na smislen način, što bi omogućilo konstituiranje adekvatne spoznajne osnove socijalnog rada. Ali, kao što smo utvrdili ranije problem nije u tome što mi posuđujemo znanja i vještine iz drugih disciplina, već je potrebno pronaći načine da se to znanje selekcionira i organizira na adekvatan način, poželjan za praksu socijalnog rada. Moramo, također, biti kadri jasno identificirati praznine u našem znanju kao i područja u kojima je potrebno naše znanje razviti i produbiti ako želimo izvršiti svoje profesionalne zadatke.

2.6. Funkcije kao vodič u izgradnji spoznaje

Možda je glavna zapreka u pokušaju razvijanja osnove socijalnog rada problem definiranja naših profesionalnih odgovornosti, odnosno društveni status profesije. Premda su se socijalni radnici suočavali s tim problemom i

ranije, on još uvijek nije razriješen. U slijedećem citatu, Meyer (1973) govori o problemu funkcije spoznaje u praktičnom socijalnom radu: "Pouzdanost na temelju empirijskih podataka nije bilo glavno obilježje stručne prakse socijalnog rada, djelomično zbog predmeta istraživanja, a djelomično i zbog neslaganja u njenim ciljevima i granicama. U socijalnom radu, za razliku od bazičnih disciplina, spoznaja služi za primjenu prije negoli za znanstvene svrhe. Ovaj okvirni odnos diktiran je vrednotama naše profesije. Tako se profesionalni socijalni rad i ne trudi izgraditi spoznajnu osnovu izvan okvira svojih potreba".

Međutim, spoznajna osnova i ciljevi profesije u stalnom su interaktivnom odnosu - kako se mijenja svrha, tako nove spoznaje traže nove ciljeve, ali se, također, i nove spoznaje šire u okvirima datih ciljevima. Tako se kao glavni problem u selekcioniranju i organiziranju spoznaja pojavljuje nesposobnost definiranja preciznog područja proučavanja potrebnog za praksu socijalnog rada. Schwartz (1961) tvrdi da svaka profesija ima neku svoju posebnu funkciju koju treba izvršiti u društvu. Prema radnoj definiciji socijalnog rada publiciranoj u zborniku NASW, svrha profesije je da pomogne osobama koje nisu kadre postići zadovoljavajuće uvjete života u svojoj sredini zbog toga što postoji neravnoteža između njihovih vlastitih resursa, sposobnosti i znanja, i situacije u kojoj se one nalaze. Druga funkcija socijalnog rada je da pruži zaštitu pojedincima i društvu mobiliziranjem aktivnosti koje su usmjerene prevenciji te neravnoteže. Ako se striktno držimo tog osnovnog cilja, čini se da je načelno žarište za izgradnju spoznajne osnove razvoj teorija koje vode računa o toj neravnoteži u različitim situacijama, kao i razvoj modela koji se sastoji od naputaka korisnih za intervenciju u takvim situacijama. Prema navedenom, spoznajna osnova socijalnog rada može se klasificirati ovako: 1. spoznaje koje pridonose razumijevanju kompleksnih interakcija u koje je klijent uključen i značenje klijentove prosudbe tih interakcija, 2. spoznaje koje pridonose razumijevanju individue i utjecaj okolinskih faktora na psihološki, socijalni i fizički razvoj i funkcioniranje osobe, 3. spoznaje koje pridonose razumijevanju interakcija između pojedinca i njegove okoline (situacije) kao stalan proces nepredvidivih promjena koje se zbivaju tijekom vremena, 4. spoznaje koje pridonose našoj prosudbi problemne si-

tuacije i odnos između planiranja i provedbe intervencije, 5. spoznaje koje pridonose našem razumijevanju onoga što je uključeno u učinkovitu socijalno zaštitnu intervenciju.

Jedan je od glavnih problema socijalnog rada kao "posuđujuće" znanosti što na tom području postoji obilje spoznaja iz različitih disciplina, ali ne postoji način da se te spoznaje povežu i integriraju u jednu suvislu teorijsku osnovicu socijalnog rada. Kada preuzimamo tuđe spoznaje, tada se trebamo priupitati kako se te spoznaje uklapaju u navedenu klasifikaciju? Kako one pridonose našoj sposobnosti za daljnjim unapređenjem ciljeva naše profesije? Razvijaju li se te spoznaje iz perspektive ljudskog ponašanja kao dijela nastupajućih odnosa "pojedinaac - situacija"? Je li ta spoznaja utemeljena na karakteristikama ličnosti kroz njen razvoj u prošlosti i sadašnjosti u smislu rezistentnosti na promjene? Jesu li okolinski faktori ključni u objašnjenju ljudskog ponašanja? Jesu li ljudska bića jednostavni reaktivni organizmi čije je funkcioniranje odgovor na okolinske podražaje? Međutim, osnovni problem u izgradnji spoznajne osnove socijalnog rada nije opseg u kojem individualni i okolinski faktori pridonose razvoju socijalnog funkcioniranja ličnosti, nego kako ti faktori, neovisno, ili u interakciji tijekom vremena, utječu na socijalno funkcioniranje.

Postoje neka istraživanja i teorijski koncepti koji govore o razvojnim i adaptacijskim međudnosima ličnosti i njene okoline. S vremenom socijalni su radnici uočili taj problem, ali u nastojanjima da izgrade prikladnu teoriju, oni su, istina prihvaćali te interakcije, ali kao podvojene entitete. Da bismo osigurali društveni status naše profesije, moramo imati teoriju koja nam stalno pomaže da budemo svjesni društvene strukture i dinamike, kao i transakcijskih odnosa koji se reflektiraju na životnu situaciju pojedinca.

Čovjekovu okolinu možemo definirati kao kombinaciju različitih faktora i njihovih međusobnih interakcija ili transakcija u datom geografskom prostoru kroz određeno vrijeme, a u okviru individualnog obiteljskog ili sociokulturnog infrastrukturnog sustava. U promatranju transakcija između bilo koje razine sustava moramo biti srodni pojmu adaptacije. U svakodnevnoj upotrebi, adaptacija znači način na koji su manji sustavi podređeni snazi velikih sustava. Tako se često adaptacija shvaća

kao pokornost i instiktivna reakcija pred pri-silom. Međutim, pokornost je samo jedna od metoda adaptacije, ona, čak, štoviše, utječe na okruženje. Adaptaciju treba shvatiti kao aktivni koncept koji označava transakcijski proces pomoću kojeg ljudi oblikuju svoju okolinu (fizički i socijalno), i obratno. Pokušaj definiranja okruženja bilo kojeg socijalnog sustava vrlo je kompleksna. U prenesenom značenju, okolinu treba shvatiti kao niz kutija od kojih je svaka slijedeća neznatno veća, tako da one ulaze jedna u drugu. Svaka ima svoje specifične karakteristike, a sve zajedno konstituira-ju okruženje. Utjecaj i značenje veće kutije za manju uvijek je posrednički, baš kao što i zajednica igra posredničku ulogu za pojedinca. Ne postoji jasna demarkacijska linija koja razdvaja različite razine sustava odnosno okruženja, ali treba ipak, razlikovati četiri bitne: 1. situacija u kojoj se nalaze pojedinci u određenom vremenskom trenutku, 2. mikro razina, 3. mezo razina, i 4. makro razina. Svaka se razina ugrađuje u viši stupanj, a funkcioniranje svake u velikoj je mjeri određeno interakcijama s višim stupnjem. Situacija je dio okruženja koji je pristupačan individualnoj percepciji u datom trenutku. Situacija igra glavnu ulogu jer izaziva specifične oblike ponašanja kod pojedinaca. Situacija nam prezentira sve potrebne informacije o procesima koji se zbivaju u okruženju i nudi nam povratne informacije potrebne za izgradnju valjane percepcije vanjskog svijeta. Spoznaja o aktualnoj situaciji u kojoj se pojedinac nalazi, kroz istodobno zbivanje fizičkih, socijalnih i kulturnih mikrosustava, pomaže nam da shvatimo različite etape u našem razvoju (Magnuson & Allenn, 1983). Prema tim autorima okolinska mikrorazina definirana je kao potpuno fizičko i psihičko okruženje s kojim je pojedinac u kontaktu i direktnoj interakciji u svakodnevnom životu u određenom razdoblju. Ta razina uključuje individualna iskustva o obitelji, školi, poslu, slobodnom vremenu i sl. Mikrorazina je toliko važna u individualnom razvoju da određuje vrstu situacije u kojoj se pojedinac nalazi. Okolinska mezorazina je dio potpunog okruženja u okviru kojeg neki drugi faktori određuju karakter funkcioniranja mikro okolinske razine. Mezorazina uključuje odnose između glavnih grupa, organizacija i institucija, kao što su dnevni kontakti pojedinca u školi, na poslu, u crkvi, lokalnoj zajednici i sl. Okolinska mikrorazina zajednička je za većinu

članova grupe i uključuje fizičke, socijalne, kulturne, ekonomske i političke strukture šire društvene zajednice u okviru koje se pojedinci razvijaju, uključujući tehnologiju, jezik, norme, običaje i legislativu. Prema tome, postoji nekoliko tipova sustava, različitih veličina (od pojedinca do društva), gdje je svaki sustav dio većeg sustava koji je suprasistem ostalima. Svi sustavi su u međusobnom komplementarnom odnosu i refleksiji. Ovaj kut gledanja može zaokupiti našu pažnju i tada se konfrontiramo s problemima suodnošenja klijenta s makrosustavom. Međutim, postoje neki okolinski faktori koji djeluju na svim razinama. Možda je najvažniji od njih opseg u kojem okolina postavlja granice individualnog ponašanja i mogućnosti za njegov razvoj. Aktualno okruženje ima utjecaja na ponašanje i razvoj, ali kroz individualnu procjenu, interpretaciju i percepciju okoline. Tako, u biti, socijalni radnik mora biti usmjeren na tri okruženja: aktualno okruženje, okruženje koje opaža klijent i okruženje koje opaža socijalni radnik. Za praktičara je vrlo jednostavno izvodljivo izvesti zaključak da je naša percepcija aktualnog okruženja točnija nego klijentova. Međutim, bilo bi vrlo opasno djelovati na temelju tog uvjerenja. Ne samo da naša percepcija može biti iskrivljena, već i takva prosudba može biti posljedica nerazumijevanja klijentove percepcije.

No, vratimo se ipak, nakratko, problemu konstituiranja spoznajne osnove socijalnog rada. Ustanovili smo da je korisno i prihvatljivo preuzimati saznanja iz srodnih (matičnih) disciplina, ali da je isto tako potrebno dobro promisliti o koherentnosti i kongruentnosti te spoznajne osnove, kao i utjecaju koji ona ima na vrednote socijalnog rada.

Spoznaja se razvija zato da služi profesiji socijalnog rada čija je funkcija u društvu bitno drugačija od ostalih profesija.

2.7. Kriteriji za selekciju i organizaciju spoznaja

O spoznajnoj osnovi koja se razvija iz različitih perspektiva i disciplinarnih područja treba pažljivo promisliti u svjetlu funkcija i vrednota socijalnog rada. Ovo se gledište može pokrijepiti citatom iz članka H. Trader (1977) u kojem ona identificira pet područja odnosa i razvija neka pitanja koja se mogu koristiti kao kriteriji u preuzimanju teorija i mo-

dela za praksu socijalnog rada. Tih pet područja odnosa jesu: 1. uspostavljanje ravnoteže između normalnog i patološkog (zdravlja i bolesti), 2. uspostavljanje mehanizma kontrole u odnosima praktičar - klijent (Sugerira li teorija da socijalni radnik snosi više odgovornosti nego klijent u procesu promjene klijentove situacije?), 3. uspostavljanje ravnoteže između personalnih socijalnih utjecaja (Uključuje li teorija o prosudbi uzroka problema više model personalne identifikacije nego socijalni model?), 4. uspostavljanje ravnoteže između unutarnjih i vanjskih promjena (Preferira li teorija socijalnog rada više interne psihike promjene nego promjene koje se zbivaju u društvu?), 5. ravnoteža između rigidnosti i fleksibilnosti (Dopušta li teorija kao model prilagodbe koncept socijalnih potreba specifičnih grupa, ili neki apstraktni principi rukovode primjenu različitih pristupa u praksi?).

Traderova tvrdi da posuđene spoznaje istražujemo iz perspektive funkcija socijalnog rada u društvu: biti u vezi s ljudskim problemima u njihovoj situacija, drugim riječima: treba biti stalno usmjeren na životne problemske situacije ljudi. Pitanja H. Trader reflektiraju odnos podudarnosti između ciljeva i vrednota socijalnog rada i teorijske osnove koja usmjeruje praksu. Međutim, u korištenju posuđenih znanja socijalni bi radnici trebali razvijati svoje vlastite teorije i modele u istraživačkom procesu. Kao što ističe Berkowitz (1966), u proučavanju ljudskog ponašanja socijalni bi se radnici trebali koristiti i jednim i drugim: i praktičnim metodama i znanjima potrebnim za razumijevanje tog ponašanja. Nema dvojbe da su socijalni radnici u prošlosti bili usmjereni na proučavanje klijentovih poteškoća, i to iz klijentove perspektive, i učili razne vještine kako da im pomognu.

Ranije smo rekli da je jedna od mogućnosti rasta znanstvenih spoznaja prikupljanje iskustvene evidencije i testiranje hipoteza o značenju opaženog materijala. Literatura iz socijalnog rada doista je bogata potrebnim opservacijama i iskustvenom evidencijom o stručnoj praksi. Ali opservacije različitih interakcija između klijenata i socijalnih radnika, uvjeti pod kojima ljudi žive, životnoproblemske situacije i sl. teže da postanu osebujne prosudbe profesionalnih iskustava. Treba, međutim, znati da se socijalni rad razvijao u uvjetima snažne industrijalizacije i tehnizacije, pa je

stoga znanstvena revolucija imala snažan utjecaj na našu profesiju. Sve više i više socijalni su radnici usvajali znanstvenu terminologiju, koja je bila utemeljena na empirijskim opservacijama. Empirijska znanost nije bila samo oblik spoznaje, ona je bila i jedini izvor pozitivnog saznanja o svijetu. Prema pozitivističkoj epistemologiji, znanja koja su bila utemeljena na umijeću i vještinama nisu imala mjesta među rigoroznim praktičnim spoznajama. Socijalni je rad također usvojio taj logičko pozitivistički pristup u istraživanju, pa se tako mnoga istraživanja u socijalnom radu više bave tehnikama prikupljanja i analize podataka o socijalnim fenomenima nego da pokušaju dati odgovor na relevantna pitanja. Takva istraživanja postaju metodološki slijepa za relevantna pitanja na koja socijalni rad treba dati odgovor. U svojoj pretjeranoj koncentraciji na metodološke sadržaje, istraživači propuštaju istražiti pojave koje zauzimaju središnje mjesto u svakodnevnoj praksi socijalnog rada. Rezultat je toga vrlo malo ili nimalo literature o načinima pomaganja ljudima u nevolji. U okviru toga razvija se dubok jaz između istraživanja i prakse socijalnog rada, pri čemu praktičari optužuju istraživače da ne proizvode korisna znanja za praksu, a istraživači zamjeraju praktičarima da nisu zainteresirani za "hard knowledge". Kao što se može očekivati, sve se više gubi povezanost između istraživanja i prakse, pri čemu se javlja snažno uvjerenje da realna spoznaja leži jedino u metodama i tehnikama rigoroznih istraživačkih procedura. Istraživači se postavljaju kao elita koja patronizira praktičare: "Oni znaju, a praktičari samo osjećaju". Međutim, postoji uvjerenje da se dominacija logičkog pozitivizma sve više povlači. Premda još uvijek egzistiraju stavovi o "mekoj" i "tvrdj" znanosti, obveza je znanstvenog socijalnog rada da navedene metodološke probleme sagleda s daleko šire perspektive.

Jedan metodološki pristup koji je bio predmetom brojnih polemika sve više postaje respektabilan i izbija u prvi plan. To je tzv. fenomenološki pristup koji se usredotočuje na životno iskustvo ličnosti, pokušavajući shvatiti svijet iz perspektive subjekta istraživanja. Ovaj pristup nailazi na velik odaziv među socijalnim radnicima koji zahtijevaju razumijevanje klijentove situacije i smatraju da jedino takav pristup pristaje uz praksu. No, krize uvijek donose i moguće promjene, i zato je krajnje vri-

jeme da se ozbiljno razmisli o mogućem uključivanju praktičara u istraživački proces. To će se desiti onda kad praktičari odluče koji će profesionalni ciljevi, važni za praksu, biti predmetom istraživanja. No, postavlja se pitanje jesu li praktičari osobe koje trebaju donositi takve odluke i trebaju li oni biti središnje figure tog procesa. Međutim, praktičari su u idealnoj poziciji da postanu istraživači. Nova bi paradigma opravdala na neki način "neznanstvenu" prirodu podataka činjenicom da je mnogo prikladnije razumjeti ljudske procese. Iz toga proizlazi da je prava priroda spoznaje ona koja služi praktičarima. Naše je gledište da znanstveno istraživanje i praksa moraju biti integrirani kroz primjenu "problem-solving" procesa, koji je blizak i praktičarima i istraživačima.

Najbolje znanstveno istraživanje je ono koje nastoji riješiti problem, a najbolja je praksa ona koja nastoji uključiti klijenta u rješavanje problema. Proces je u osnovi jednostavan. Problem mora biti definiran, hipoteze treba potvrditi, podaci se moraju prikupiti, metodološka procedura mora biti jasno utvrđena da bi konačni rezultati mogli biti evaluirani.

Dosada smo raspravljali o važnosti razvijanja spoznajne osnove za znanost socijalnog rada, ističući sve poteškoće u svezi s integriranjem "posuđujućeg" saznanja. U svom poznatom članku "Istraživanje u socijalnom radu" Mullen također podržava važnost razvoja spoznajne osnove za uslužnu djelatnost kakva je socijalni rad. On smatra da je tenzija između istraživanja i prakse rezultat situacije u kojoj i istraživači i praktičari gube svoje profesionalne ciljeve i postaju usko ograničeni metodom "izvan konteksta svrhe". Potrebno je, naime, znati da u izgradnji spoznajne osnove ne postoji samo jedna istraživačka metoda: kada govorimo o znanstvenom istraživanju, tada mislimo na pluralizam istraživačkih metoda.

2.8. Je li spoznaja potrebna?

Poduzimajući napore da identificiraju spoznajnu osnovu socijalnog rada, mnogi će se teoretičari upitati je li ta spoznaja uopće potrebna. Neki teoretičari smatraju da jest. Premda je dokazano da je nemoguće uspostavi

viti definitivno očitovanje spoznajne osnove naše profesije, dugogodišnji iskazi dokazali su značajan stupanj slaganja na općem planu. Stoga, treba više razumijevanja za problem izgradnje zajedničke spoznajne osnove za praksu socijalnog rada. Ideja da socijalni radnici mogu djelovati bez znanja i teorije u najmanju je ruku naivna. Najvažnija činjenica koju bi, možda, trebalo imati na umu jest da repertoar za socijalne intervencije u znatnoj mjeri ovisi o spoznajno-teorijskoj osnovi i vrednotama koje su u stalnoj interakciji s klijentovom problemnom situacijom. Ono što socijalni radnik imputira u klijentov infrastrukturalni sustav ovisi o ciljevima i vrednotama naše profesije, kao i o tome kako socijalni radnik shvaća problemnu situaciju kroz primjenu znanja i teorije socijalnog rada. Profesionalna je odgovornost socijalnih radnika da analiziraju i razumiju situaciju prije nego poduzmu bilo kakvu akciju. Za profesionalnu je praksu bitna brza, kontinuirana i stručna selekcija i primjena generalizacija koje dolaze iz spoznajnog korpusa socijalnog rada. Stoga socijalni radnici trebaju svoje profesionalno znanje staviti na prvo mjesto.

Da zaključimo. Socijalni radnici-praktičari, a posebno istraživači, pokušavaju stalno identificirati spoznajnu osnovu na kojoj leži njihova profesija. Međutim, najveći problemi koji se u svezi s time pojavljuju jesu: 1. primarna znanja i stečena iskustva naše profesije izvedena su iz beskrajnog opsega ljudskih problema koji se otkrivaju u pojedinačnim situacijama, a koji su u kumulativnom porastu, 2. znanja potrebna za mnoge aktivnosti u okviru "problem-solving" procesa izvedena su iz drugih disciplina, 3. relevantne spoznaje stalno se mijenjaju i rapidno napreduju, 4. profesija socijalnih radnika angažirana je na mnogobrojnim društvenim funkcijama, tako da nije sasvim jasno za što sve socijalni radnik treba biti stručnjak. Prema jednom istraživanju Savjeta za edukaciju socijalnih radnika, postoji opće slaganje u četiri široka spoznajna područja relevantna za praksu socijalnog rada: 1. ljudi u interakciji, 2. socijalna politika, 3. istraživanja, 4. praktična akcija. Međutim, kao što smo već ranije utvrdili, problem nije u preuzimanju tuđih spoznaja, već u odabiru kritičnih koncepta koje će socijalni radnik primijeniti. Dakako, ovdje ne završava naša rasprava o spoznajnoj osnovi socijalnog rada.

LITERATURA

- Tufts, J., 1923: *Education and Training for Social Work*; Russell Sage Foundation, New York.
- Kendall, K., 1955: *Training for Social Work: Second International Survey*; United Bureau of Social Affairs, New York.
- Kahn, A., 1959: *The Function of Social Work in the Modern World*; Issues in American Social Work; Columbia University Press, New York.
- Kadushin, A., 1959: *The Knowledge Base of Social Work*; Issues in American Social Work; Columbia University Press, New York.
- Little, R., Goldstine, D., 1952: The Literature of Social Case Work; *Social Service Review*, XXVII, 316-328.
- Reid, W.J., Epstein, L., 1972: *Task-centered case-work*; Columbia University Press, New York.
- Babbie, E., Rubin, A., 1989: *Research Methods for Social Work*; Wadsworth Publishing Company, Belmont, California.
- Meyer, J.E., Timms, N., 1969: *Clash in Prospective between Worker and Client*; *Social Casework*, 50(1), 32-40.
- Magnusson, D., Allen, V., 1983: *Human Development: An Interactional Perspective*; Academic Press, New York.
- Trader, H., 1977: Survival Strategies for Oppressed Minorities; *Social Work*, 22(1), 10-13.
- Mullen, E.J., 1985: Methodological Dilemmas in Social Work Research; *Social Work Research and Abstracts*, 21(4), 12-20.

Summary

SOCIAL WORK BETWEEN PRAGMATISM AND SCIENTISM

Aleksandar Halmi, Nino Žganec

The authors have tried to identify the knowledge base of social work. It is a wide field of theory and facts, of knowledge and skills necessary for efficient practical work. A particular stress has been given to the generic process of problem solving, being the leading paradigm in theoretical and practical social work.

The biggest problem that arise here are the following:

1. Primary knowledge and the acquired experience of the professionals in social work are derived from a wide range of human problems that are on a cumulative increase.

2. The conditions necessary for the numerous activities within the "problem-solving" approach are partly innate to social work and partly they are taken from the other related disciplines.

3. The relevant cognitions are constantly changing and rapidly advancing.

4. Professional social workers are engaged in many-sided social functions, so that it is not very clear what kind of expert the social worker really ought to be.

On the basis of a thorough analysis, the authors have come to the conclusion that one of the major problems of this very specific profession lies in the fact that it is not possible to gather all the incoming cognitions which come from the different disciplines into one reasonable theoretical whole. That is the reason why the social work of today finds itself at a crossroads between pragmatism, methodological reductionism and theoretical eclecticism.